

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/314135172>

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN " SOSYAL BİLGİLER " KAVRAMINA İLİŞKİN ALGILARININ METAFORLAR YOLUYLA ANALİZİ* THE ANALYSIS OF SOCIAL STUDIES TEACHERS' PERCEPTIONS TOWARDS " SOCI....

Article · January 2016

CITATIONS

2

READS

1,033

1 author:

Adem Beldağ

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

36 PUBLICATIONS 215 CITATIONS

SEE PROFILE

Beldağ, A., Geçit, Y. (2016). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin “Sosyal Bilgiler” Kavramına İlişkin Algılarının Metaforlar Yoluyla Analizi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 16, (USBES Özel Sayı II), 1173-1189.*

Geliş Tarihi: 13/05/2015

Kabul Tarihi: 12/03/2016

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN “SOSYAL BİLGİLER” KAVRAMINA İLİŞKİN ALGILARININ METAFORLAR YOLUYLA ANALİZİ*

Adem BELDAĞ**
Yılmaz GEÇİT***

ÖZET

Bu çalışmada, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler kavramına ilişkin algıları incelenmiştir. Bu bağlamda çalışmanın amacı bu algıların hangi metaforlarla ifade edildiklerinin ortaya konulmasıdır. Bu çalışma olgubilim çerçevesinde nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı betimsel bir araştırmadır. Araştırmanın çalışma grubunu Rize ilinde görev yapan 59 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Verilerin analizi, 30 farklı metafor üretildiğini ve “yaşam” metaforunun en yüksek frekansa sahip olduğunu, metaforların “disiplinlerarası bir yaklaşım, hayatın kendisi, tarihsel bir disiplin ve yeniliğe açık bir disiplin olarak sosyal bilgiler” olmak üzere dört farklı kategoride toplandığını göstermiştir.

Anahtar sözcükler: Sosyal bilgiler, sosyal bilgiler öğretmeni, metafor.

THE ANALYSIS OF SOCIAL STUDIES TEACHERS’ PERCEPTIONS TOWARDS “SOCIAL STUDIES” CONCEPT WITH THE HELP OF METAPHORS

ABSTRACT

In this study, social-studies-teachers’ perceptions related to concept of social studies were examined. In this context the study aimed to reveal metaphors used by these teachers when stating their perceptions. This is a descriptive study in which qualitative research methods (phenomenological framework). The study sample includes 59 social-studies-teachers who currently work in Rize province. Data analyses showed that the term “life” had the highest frequency among 30 other metaphors, and the metaphors might be classified into four categories; interdisciplinary, life itself, social studies as a historical discipline and social studies as an evolving discipline.

Keywords: Social studies, social studies teacher, metaphor

---

* Bu çalışmanın taslak hali 23-25 Nisan 2015 tarihinde Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu’nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Yrd. Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, : adem.beldag@erdogan.edu.tr

*** Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, : yilmaz.gecit@erdogan.edu.tr

1.GİRİŞ

Yaşadığımız yüzyılda teknoloji ve birçok alandaki hızlı ve baş döndürücü değişim kendini yaşamın bütün alanlarında hissettirmektedir. Özellikle görsel ve düşünsel anlamda algılar üzerine önemli derecede yük binmekte ve bunların yorumlanması gerekmektedir. Bu durumda birey görseli, düşünceyi veya olguyu açıklamakta sözel yetkinliğini metaforlarla desteklemektedir. Yob (2003), metaforları günümüzde bireylerin soyut, karmaşık ve söylemsel bir olguyu anlamlandırmada kullanabileceği güçlü bir zihinsel araç olarak ifade ederken, Şahin ve Baturay (2013) karmaşık bir yapıya sahip bir şeyi anlatmak ya da ifade etmek için, çok iyi bilindik bir şeye benzeterek açıklamaya çalışmak olarak ifade etmektedir. Gömleksiz, Kan ve Öner (2012), metaforların, bireyin günlük hayatlarında kullandıkları benzetme unsurlarını ve açıklayamadıkları durumları açıklamaları ve böylece zihinlerindeki durumun ortaya çıkması açısından önem taşıdığını belirtirken, Cerit (2008), çevreyi ve hayatı açıklamaya çalıştığı için metaforların araç boyutuna vurgu yapmıştır. Saban (2009) ise bir bireyin zihninin belli bir kavrayış biçiminden başka bir kavrayış biçimine doğru yönelmesini sağlayarak o bireyin belli bir olguyu başka bir olgu olarak görmesi olarak tanımlanmaktadır. Tanımlardan da anlaşılacağı üzere metaforlar günlük yaşamın yanında birçok kavram, olgu ve düşüncenin de anlamlandırılmasında önemli bir role sahiptir.

Metaforlar genellikle günlük hayatta konuşma dilini süslemeye yönelik bir söz sanatı olduğu düşünülse de, gerçekte çok daha fazlasını ifade etmekle birlikte yaşamı anlamlandırmada ve açıklamada kullanılması nedeniyle araştırmacılar tarafından çok tercih edilmektedir (Saban, 2009). Metaforlar yoluyla araştırmacı bilgi toplama, sorgulama, konuları daha iyi anlama ve düşünceleri özetlenmeyi kolayca sağlayabilir (Semerci, 2007). Bu da araştırmanın daha güçlü olmasına önemli katkı sağlamaktadır. Çünkü birey var olan kelime hazinesi ile kendi düşünsel dünyasını ifade etmekte zorlanabilir.

Metaforların, bireylerin kendi dünyalarını çözümlmelerine ve oluşturmalarına yönelik güçlü bir zihinsel modelleme mekanizmasındaki fonksiyonu (Aslan ve Bayrakçı, 2006); sadece estetik ve biçim olarak değil aynı zamanda eğitim açısından da düşüncelerin ortaya çıkartılmasında önemli rol oynadığı ifade edilmektedir (Botha, 2009). Bu bağlamda öğrencilerin düşünceleri ve bunları ifade etme biçimleri incelendiğinde, soyut kavramlar ile bilinen somut şeyler arasında ilişki kurarak açıklamalar yapmaya çalışmaları (Güven ve Güven, 2009) dikkat çeken özelliklerindedir. Bu durum metaforlara ilişkin olumlu tutum sergilenmesi ile eğitim uygulamaları ve araştırmalarında çok tercih edilmesine neden olmuştur. Botha'ya (2009) göre metaforların eğitimdeki rolünün daha iyi anlaşılması için dikkat edilmesi gereken hususlar aşağıda sıralanmıştır:

- 12- Genel olarak metaforlar eğitimde kullanılan keşif yollarındandır.
- 13- Metaforlar eğitimde farklı düzeyleri açıklar.
- 14- Metaforların doğasının anlaşılmasında işlevi olan köklü değişimler gözden geçirilmelidir
- 15- Yapılandırmacı ve nesnel öğretim metotlarında metaforların yapıcı rolü ortaya konulmalıdır.

Araştırmada kapsamında sosyal bilgiler dersi kavramına ilişkin metaforik algılar belirleneceği için kısaca derse ilişkin alanyazından bahsedilmesi gerekmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde 1916'da ortaya çıktığından bu yana bir ders olarak müfredat

programlarında yer alan sosyal bilgiler, ilkököl ve ortaoköl (4. 5. 6 ve 7. sınıf) programlarında haftada üç ders saati olarak yer almaktadır. Ülkemizdeki gelişim sürecine bakıldığında programlara ilk girişı 1968'dir. Ancak bu sosyal bilgilerin o zamana kadar ülkemizde bir ders olarak okutulmadığı anlamına gelmemelidir. Cumhuriyet döneminde 1926, 1930, 1936 ve 1948 programlarında farklı isimlerde tek disiplinli olarak bu dersin (tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi) yer aldığını görmekteyiz. 1962 taslak programında “toplum ve ülke incelemeleri” 1968'de ise ilk defa “sosyal bilgiler” adı altında ve çok disiplinli anlayışa göre hazırlanan bu dersin programlarda kendine yer bulduğu görülmektedir. 1985 yılında ise Talim Terbiye Kurulunun kararı ile sosyal bilgiler dersi ortaokullarda tek disiplinli anlayışa dönerek Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi adı altında üç ayrı ders olarak okutulmuş. 1997 yılında alınan karar ile sosyal bilgiler adı altında 4. 5. 6. ve 7. sınıflar tekrar çok disiplinli bir anlayışla okutulmaya başlanmıştır. 2005'e gelinceye kadar programların hazırlanmasında ilerlemecilik ve yeniden kurmacılık akımı temel alınsa da uygulamada daimicilik ve esasicilik anlayışının olduğu gözlenmektedir. (Aykaç, 2011; Erden, tarihsiz; Öztürk, 2012; Safran, 2008; Sönmez, 2010). Yirminci yüzyılın başından itibaren programlarda yer alan sosyal bilgiler dersi Öztürk (2012) tarafından “Değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı karar alıp problem çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşeri bilimlerden aldığı bilgi ve yöntemleri kaynaştırarak kullanan bir öğretim programı” olarak tanımlanmaktadır. Sever (2015) ise sosyal bilgiler dersinin tanımını “Temel eğitim öğrencilerine değişen ve gelişen dünya düzeninde hayatlarında lazım olacak bilgi, beceri, değer ve tutumları geliştirmek amacıyla içeriği temel ve sosyal bilimlerden oluşturulmuş bir öğretim programı” olarak yapmaktadır. Sosyal bilgiler dersi öğretim programı 2005 yılındaki köklü değişim geçirmiştir. MEB (Millî Eğitim Bakanlığı) (2005) sosyal bilgiler dersini “bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim ders” olarak tanımlamaktadır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere sosyal bilgiler dersinin temel özellikleri “etkili vatandaşlık, kültürlenme, yöntem ve zaman (Geçmiş, bugün ve gelecek)” olmak üzere dört başlık altında toplanmıştır (Safran, 2008).

Alan yazın incelendiğinde sosyal bilgiler-metafor odaklı farklı örneklem ve konulu çalışmaların olduğu dikkat çekmektedir. Gömleksiz, Kan ve Öner (2012) ilköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine ilişkin metaforik algıları başlıklı çalışmasını 85 kişilik bir çalışma grubu üzerinden yürütmüştür. Çalışma ile ilköğretim öğrencilerinin sahip oldukları metaforlar ve bu metaforların ortak özelliklerine göre hangi kategorilerde toplandıkları belirlenmiştir. Buna göre ilköğretim öğrencilerinin 17 farklı metafor ürettikleri ve bu metaforların “konu çeşitliliği ve kapsamlılık”, “dersin sevilmesi”, “dersin içeriğinin önemli olması”, “dersin yol gösterici olması” kategorilerinde toplandıkları tespit edilmiştir. Çulha Özbaş (2012) ise 63 sosyal bilgiler öğretmeninden oluşan çalışma grubu ile sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki kimliklerine ilişkin görüşlerini metafor analizi yoluyla incelemeyi amaçlamıştır. Bu çalışma sonunda öğretmenlerin 23 farklı metafor geliştirdiklerini ve bunların “rehber olarak sosyal bilgiler öğretmeni”, “besleyen/yetiştiren kişi olarak sosyal bilgiler öğretmeni”, “şekillendirici olarak sosyal bilgiler öğretmeni” “değişmez bilgileri aktaran kişi olarak sosyal bilgiler öğretmeni”, “araç-gereç sağlayan kişi olarak sosyal bilgiler öğretmeni” ve “toplumu ve

toplum içinde kendini geliştiren kişi olarak sosyal bilgiler öğretmeni” olmak üzere 6 farklı kategoride toplandığı belirlenmiştir. Güven ve Güven (2009), 564 dördüncü ve beşinci sınıf öğrencisinin sosyal bilgiler dersine ilişkin metaforlar oluşturma durumlarının, cinsiyet, dersi sevmeye, sınıf düzeyi ve öğrenim gördükleri okula göre farklılık gösterip göstermediğini belirleyebilmeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda metafor oluşturma durumları açısından erkek öğrenciler lehine anlamlı derecede farklılık tespit edilmiştir. Öğrencilerin, sosyal bilgiler dersini sevmeye durumu ile cinsiyet değişkeni özelliği arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersini sevmeye durumları ile metafor oluşturma özellikleri arasında dersi sevmeyen öğrenciler lehine anlamlı fark bulunmuştur. 4. sınıfta öğrenim gören öğrenciler sosyal bilgiler dersine ilişkin metafor oluşturma özellikleri yönünden 5. sınıfta öğrenim gören öğrencilere göre anlamlı derecede farklılaştığı ulaşılan sonuçlardandır. Koçoğlu (2014) ise devlet okulu ve özel okulda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul türüne göre, "sosyal bilgiler" kavramına ilişkin sahip oldukları algıları metaforlar aracılığıyla ortaya koymayı amaçladığı araştırmanın çalışma grubunu 110'u devlet, 50'si özel okulda görev yapmakta olan 160 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda sosyal bilgilere ait 82 farklı metaforun üretildiği ve bunların 6 kategoride toplandığı tespit edilmiştir.

Sosyal bilgiler dersi temel yaşam unsurlarını ele alan disiplinlerarası bir alan olarak yapısı gereği, metaforik yapıların oluşturulmasına ve bütünleştirilmesine önemli ölçüde olanak tanır (Güven ve Güven, 2009). Bu doğrultuda araştırmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmenlerinin “sosyal bilgiler” kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeleri metaforlar aracılığı ile incelemektir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- 1- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “sosyal bilgiler” kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar nelerdir?
- 2- “Sosyal bilgiler” kavramına ilişkin metaforlar ortak özellikleri bakımından hangi kategoriler altında toplanabilir?
- 3- “Sosyal bilgiler” kavramına ait metaforlar ve kategoriler sosyal bilgiler öğretmenlerinin kıdem yıllarına göre farklılık göstermekte midir?

2.YÖNTEM

2.1.Desen

Metaforlar aracılığıyla veri toplama yoluna gidilen bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerine uygun olarak desenlenmiş mevcut durumun belirlenmesi ve analiz edilmesine yönelik betimsel bir çalışmadır. Nitel araştırmalar değişkenleri sağlamak için koşulları değiştirmektense bilgiye ulaştıkça keşfetmeyi tercih eder (Johnson, 2014). Ayrıca nitel araştırmalar, olguların nedenlerine ve nasıl ortaya çıktıklarına ilişkin sorulara yanıt aramayı sağlayıp derinlemesine bilgi elde etmede kullanılır (Denzin ve Lincoln 2008). Araştırma nitel araştırma desenlerinde biri olan “farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanma” (Yıldırım ve Şimşek, 2011) ya da “belirli bir olgu ya da deneyimlerini derinlikli bir biçimde anlayabilme ve tanımlama” (Lichtman, 2010) olarak ifade edilen olgubilim (fenomenoloji) çerçevesinde yürütülmüştür.

2.2.Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme tekniği ile belirlenmiştir. Sosyal bilgiler öğretmeni olmak, devlet okullarında görev yapıyor olmak ve araştırmaya gönüllü olarak katılmak temel ölçütler olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda araştırmanın örneklemini ölçütleri karşılayan 2014-2015 öğretim yılında Rize’de görev yapan 59 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kıdem yıllarına ilişkin bilgiler *Tablo 1*’de verilmiştir. Tabloya göre, araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin %50,8 (f= 30) 1-10 kıdem yılına sahipken, %49,2 (f=28) 11 ve üstü kıdeme yılına sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu açıdan bakıldığında çalışma grubunun dağılımının orantılı olduğu söylenebilir.

Tablo 1.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kıdem Yıllarına Göre Dağılımları

Kıdem Yılı	f	%
1-10 yıl	30	50,8
11 yıl ve üstü	29	49,2
TOPLAM	59	100

2.3.Veriler Toplama Araçları

Veriler araştırmacı tarafından geliştirilen “Sosyal Bilgiler Kavramına Yönelik Sosyal Bilgiler Öğretmen Formu” aracılığıyla toplanmıştır. Veriler toplanmadan önce öğretmenler metafor hakkında bilgilendirilmiştir. Çalışmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin “sosyal bilgiler” kavramına ilişkin algılarını metaforlar yoluyla incelemek için öğretmenlerin her birinden “Sosyal bilgiler ..... gibidir. Çünkü ..... ” şeklinde verilen cümleyi tamamlamaları istenmiştir.

2.4.Verilerin Analizi

Verilerin analizinde betimsel ve içerik analizi birlikte kullanılmıştır. Alanyazına bakıldığında betimsel analiz, verilerin önceden belirlenen temalara göre özetlendiği ve yorumlandığı, görüşmeden alıntılara sık sık yer verilen yöntem (Yıldırım ve Şimşek, 2011) olarak ifade edilirken içerik analizi ise, belirli kurallara dayanan kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik bir yöntem olarak kullanılmaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, ve Demirel, 2010). Bu bağlamda verilerin analizinde Saban (2008) tarafından belirtilen aşamalar izlenmiştir: Bunlar (1) kodlama ve ayıklama, (2) örnek metafor imgesi derleme, (3) kategori geliştirme, (4) geçerlik ve güvenilirliği sağlama ve (5) yorumlama aşamasıdır.

Kodlama ve ayıklama aşamasında metaforlar alfabetik sıraya konularak listelenmiştir. Bu aşamada çalışma grubu tarafından “sosyal bilgiler” kavramına ilişkin üretilen metaforlar analiz edilmesi için 67 form incelenmiş inceleme sonunda boş bırakılma ve kurduğu metafor ile mantıklı şekilde ilişkilendirememesi sonucunda 8 form değerlendirme dışı bırakılmıştır. Katılımcıların geliştirdikleri metaforlar beş aşamada analiz edilmiştir.

Örnek metafor imgesi derleme aşamasında, 8 form elendikten sonra 59 geçerli metafor elde edilmiştir. Metaforlar tekrar alfabetik sıraya dizilmiştir. Daha sonra veri analizi sürecini geçerli kılma ve metaforların belli bir kategori altında toplanmasında başvuru kaynağı olarak kullanmak için örnek metafor listesi oluşturulmuştur. Yine katılımcıların el yazıları ile ifade ettikleri bazı metafor kompozisyonları çok uzun olması nedeniyle

metaforların özü korunarak önemli boyutları aktarılmıştır. Metafor imgelerinin kime ait olduğunu ifade etmek için Ö1, Ö2 ... sembolleri kullanılmıştır. Ayrıca çalışmanın amacıyla da ifade edilen kıdem yılı değişkenini ifade edebilmek için 1-10 yıl veya 11 yıl ve üstü gibi ifadelerle yer verilmiştir. Bu doğrultuda Ö1, 1-10 yıl veya Ö2, 11 yıl ve üstü olarak sembolleştirilmiştir.

Kategori geliştirme aşamasında, üretilen metaforlar ortak özellikleri bakımından ele alınmıştır. Bu doğrultuda elde edilen 30 metafor arasındaki ilişki bakımından analiz edilmiştir. Daha sonra her metafor belli bir tema ile ilişkilendirilmiştir. Bu doğrultuda 4 kategori oluşmuştur.

Geçerlik ve güvenilirliği sağlamak için bir takım çalışmalar yapılmıştır. Nitel araştırmalarda güvenilirliği artırmanın yollarından birisi de araştırmanın her aşamasında izlenen yolun detaylı olarak kayıtları tutularak ifade edilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu doğrultuda çalışmaya yön verilmiştir. Yine çalışmada güvenilirliği sağlamak için 4 kategoride toplanan metaforların ilişkileri ile ilgili uzman görüşü alınmıştır. Ayrıca araştırmacıların farklı olarak oluşturduğu kategoriler karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmalarda “görüş birliği” ve “görüş ayrılığı” sayıları tespit edilerek araştırmanın güvenilirliği Miles ve Huberman’ın (1994: 64) formülü (Güvenirlilik = görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı X 100) kullanılarak hesaplanmıştır. Bu doğrultuda uyuma yüzdesi % 91,5 olarak tespit edilmiştir. 59 form incelenmiş ve formlar incelenirken metaforlar ve yorumları arasındaki ilişkilere göre yer alacağı kategorilere bakılmıştır. Bu doğrultuda 4 form üzerinde farklı görüş belirtilmiştir. Metaforların hangi kategoriler içinde yer alacağı üzerinde tartışılarak uzlaşa sağlanmıştır.

3.BULGULAR VE YORUM

3.1.Sosyal Bilgiler Kavramına İlişkin Metaforlar

“Sosyal bilgiler” kavramına ilişkin metaforlar ve bu metaforların kıdem yıllarına göre dağılımı *Tablo 2*’de özetlenmiştir.

Tablo 2.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Geliştirdikleri Metaforlar ve Kıdem Yıllarına Göre Dağılımları

Sıra	Metafor	1-10 yıl f (%)	11 yıl ve üstü f (%)	Toplam f (%)
1	Aile	1 (1,72)	-	1 (1,72)
2	Aşure	1 (1,72)	2 (3,45)	3 (5,17)
3	Ayçiçeği	1 (1,72)	-	1 (1,72)
4	Ayna	-	1 (1,72)	1 (1,72)
5	Çay	1 (1,72)	-	1 (1,72)
6	Çınar ağacı	-	1 (1,72)	1 (1,72)
7	Çiçek	-	1 (1,72)	1 (1,72)
8	Çiğ köfte	1 (1,72)	-	1 (1,72)
9	Çocuk	2 (3,45)	-	2 (3,45)
10	Dünya	-	1 (1,72)	1 (1,72)
11	Elin parmakları	1 (1,72)	-	1 (1,72)
12	Ev	1 (1,72)	-	1 (1,72)

13	Gökkuşığı	1 (1,72)	-	1 (1,72)
14	İnsan	-	3 (5,17)	3 (5,17)
15	Karışık meyve suyu	1 (1,72)	-	1 (1,72)
16	Kütüphane	1 (1,72)	-	1 (1,72)
17	Meşale	1 (1,72)	-	1 (1,72)
18	Okul	-	2 (3,45)	2 (3,45)
19	Orkestra	1 (1,72)	-	1 (1,72)
20	Otomobil	1 (1,72)	-	1 (1,72)
21	Para	-	1 (1,72)	1 (1,72)
22	Pasta	1 (1,72)	-	1 (1,72)
23	Sonsuz Yol	-	1 (1,72)	1 (1,72)
24	Su	-	1 (1,72)	1 (1,72)
25	Toz	1 (1,72)	-	1 (1,72)
26	Türk Kahve	1 (1,72)	-	1 (1,72)
27	Vatan	-	2 (3,45)	2 (3,45)
28	Yansıma	1 (1,72)	-	1 (1,72)
29	Yaşam	10 (17,24)	13 (22,41)	23 (39,65)
30	Yazı	1 (1,72)	-	1 (1,72)
Toplam	30	30	29	59(100)

Tablo 2'ye göre sosyal bilgiler ile ilgili 59 öğretmen tarafından 30 farklı metafor üretilmiş tespit edilmiştir. Yüzdeler dağılımlarına göre sosyal bilgiler için en çok yaşam [f=23 (% 39,65)] metaforu kullanılmıştır. Yine “insan, aşure, okul, vatan ve çocuk” metaforlarının birden fazla tekrar edildiği bulgulanmıştır. 24 metaforun sadece bir kez ifade edilmesi dikkat çekmektedir.

1-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin geliştirdikleri metaforların dağılımları incelendiğinde yine “yaşam” metaforunun 10 (% 17,24), “çocuk” metaforunun 2 (%3,45), “aile, aşure, ayçiçeği, çay, çiğ, elin parmakları, ev, köfte, meşale, gökkuşığı, Türk kahvesi, kütüphane, karışık meyve suyu, orkestra, otomobil, pasta, toz, yansıma, yazı” metaforlarının ise bir kez tekrar ettiği tespit edilmiştir.

11 ve üstü kıdem yılına sahip olan öğretmenlerin sosyal bilgiler kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar incelendiğinde ise “yaşam” metaforunun 13 (% 22,41), “insan” metaforunun 3 (%5,17), “aşure, okul, vatan” metaforlarının 2 (%3,45), “ayna, çınar ağacı, çiçek, dünya, para, sonsuz yol, su” metaforlarının ise bir frekansa sahip olduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca “vatan, su, sonsuz yol, para, okul, insan, dünya, çiçek, çınar ağacı, ayna” metaforlarını sadece 11 yıl ve üstü kıdeme sahip, “aile, ayçiçeği, çay, çiğ köfte, çocuk, elin parmakları, ev, gökkuşığı, kütüphane, meşale, karışık meyve suyu, orkestra, otomobil, pasta, toz, Türk kahve, yansıma, yazı” metaforlarını ise sadece 1-10 yıl kıdeme sahip sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından ifade edildiği belirlenmiştir.

Her iki kıdem yılı değişkeni açısından da bakıldığında “yaşam” metaforunun yüksek frekansa sahip olduğu görülmektedir. 11 yıl ve üstü kıdeme sahip sosyal bilgiler öğretmenlerinin “yaşam” metaforunu [(f=13 %22,41)], 1-10 yıl kıdeme sahip sosyal bilgiler öğretmenlerinden daha fazla [f=10 (%17,24)] tekrar ettikleri tespit edilmiştir.

3.2.Sosyal Bilgiler Kavramına İlişkin Metaforların Kategorilere ve Kıdem Yıllarına Göre Dağılımı

“Sosyal bilgiler” kavramına ilişkin geliştirilen metaforların kategorilere ve kıdem yıllarına göre dağılımları *Tablo 3*’te verilmiştir.

Tablo 3.

Metaforların Kategorilere ve Kıdem Yıllarına Göre Dağılımları

Kategoriler	f (%)	Metaforlar	Kıdem yılına göre dağılım		f (%)
			1-10 yıl f	11 yıl ve üstü f	
Hayatın kendisi olarak sosyal bilgiler	8 (26,7)	Çay (1)	1		
		Çınar ağacı (1)		1	
		Çiçek (1)		1	
		İnsan (3)		3	
		Okul (2)		2	33 (55,9)
		Para (1)		1	
		Su (1)		1	
		Yaşam (23)	10	13	
Disiplinlerarası bir yaklaşım olarak sosyal bilgiler	12 (40)	Aile (1)	1		
		Aşure (3)	1	2	
		Ayçiçeği (1)	1		
		Çiğ köfte (1)	1		
		Dünya (1)		1	
		Elin parmakları (1)	1		
		Ev (1)	1		14 (23,7)
		Gökkuşuğu (1)	1		
		Karışık meyve suyu (1)			
		Orkestra (1)	1		
		Pasta (1)	1		
Toz (1)	1				
Tarihsel bir disiplin olarak sosyal bilgiler	7 (23,3)	Ayna (1)		1	
		Kütüphane (1)	1		
		Sonsuz Yol (1)		1	
		Türk Kahve (1)	1		8 (13,9)
		Vatan (2)		2	
		Yansıma (1)	1		
Yeniliğe açık bir disiplin olarak sosyal bilgiler	3 (10)	Çocuk (2)	2		
		Meşale (1)	1		4 (6,8)
		Otomobil (1)	1		

Tablo 3 incelendiğinde metaforların “disiplinlerarası bir yaklaşım olarak sosyal bilgiler, hayatın kendisi olarak sosyal bilgiler, tarihsel bir disiplin olarak sosyal bilgiler ve yeniliğe açık bir disiplin olarak sosyal bilgiler” olmak üzere 4 kategoride toplandığı tespit

edilmiştir. Tablo incelendiğinde en fazla farklı metaforun disiplinlerarası bir yaklaşım olarak sosyal bilgiler kategorisinde yer aldığı [f=12(%40)] belirlenirken, metaforlar toplam tekrar frekansına göre değerlendirildiğinde ise, en yüksek frekansın hayatın kendisi olarak sosyal bilgiler kategorisinde yer aldığı [f=33 (%55,9)] bulgulanmıştır.

Çalışmanın bu bölümünde veri analizi yöntemine uygun olarak, kavramsal kategoriler, kategorileri oluşturan metaforlar ve kategorilerin kıdem yıllarına göre dağılımları yorumlanacaktır.

1.Hayatın kendisi olarak sosyal bilgiler en yüksek frekansa sahip olan kategoridir. Toplamda 8 (%26,7) metaforla temsil edilmesine karşın frekansları açısından incelendiğinde ise en yüksek tekrarın 33 (%55,9) bu kategoride toplandığı tespit edilmiştir. Bu metaforlar çay (1), çınar ağacı (1), çiçek (1), insan (3), okul (2), para (1), su (1) ve yaşam (23) olarak tespit edilmiştir.

Hayatın kendisi olarak sosyal bilgiler kategorisi kıdem yılı değişkenine göre incelendiğinde ise 8 farklı metaforun 6'sının (çınar ağacı, çiçek, insan, okul, para, su) sadece 11 yıl ve üstü kıdeme sahip olan öğretmenlerce geliştirildikleri tespit edilmiştir. Bu kategoride 2005 sonrası göreve başlayan öğretmenlerin sadece geliştirdikleri 2 metaforun yer aldığı görülmektedir. Dikkat çeken bir diğer nokta ise bu kategoride bulunan "yaşam" metaforunun tüm metaforlar arasında en yüksek frekansa [23 (39,65)] sahip olmasıdır. Aynı zamanda yaşam metaforu kıdem yılı değişkenlerinin her ikisinde de dengeli bir dağılım göstermektedir.

Bu kategoriye ilişkin sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından oluşturulan bazı metafor örnekleri aşağıda verilmiştir:

Sosyal bilgiler yaşama benzer, çünkü hayatın kendisidir. Hayata dair her türlü bilgi ve beceriyi barındırır. (Ö56, 1-10 yıl)

Sosyal bilgiler yaşama benzer, çünkü sosyal bilgiler bireyi hayata hazırlar. (Ö26, 11 yıl ve üstü)

Sosyal bilgiler çınar ağacına benzer, çünkü büyüdükçe, öğrendikçe anlaşılmaya başlar. (Ö17, 11 yıl ve üstü)

Sosyal bilgiler okula benzer, çünkü hayatta kullanabileceğimiz birçok bilgiyi kazandırır.(Ö34, 1-10 yıl)

Sosyal bilgiler suya benzer, çünkü bilersen içer nimetlerinden faydalanırsın, bilmezsen içinde boğulursun. (Ö46, 11 yıl ve üstü)

Sosyal bilgiler paraya benzer, çünkü her an ona ihtiyaç duyabiliriz. (Ö15, 11 yıl ve üstü)

Sosyal bilgiler çaya benzer, çünkü içeni çok toplayanı azdır. Günlük hayatta sürekli kullanıldığı halde gerektiği kadar değer verilmez. (Ö29, 1-10 yıl)

2. Disiplinlerarası bir yaklaşım olarak sosyal bilgiler en fazla farklı metafora sahip olan kategoridir. Toplamda 12 (%40) metaforla temsil edilirken, 14 (%23,7) farklı katılımcı tarafından tekrar edilmiştir. Bu kategoride tercih edilen metaforlar şunlardır: aile (1), aşure (3), ayçiçeği (1), çiğ köfte (1), dünya (1), elin parmakları (1), ev (1), gökkuşağı (1), meyve suyu (1), orkestra (1), pasta (1), toz (1).

Disiplinlerarası bir yaklaşım olarak sosyal bilgiler kategorisini oluşturan metaforlar kıdem yılı değişkenine göre incelendiğinde 12 farklı metaforun 10'unun (aile, ayçiçeği, çığ köfte, elin parmakları, ev, gökkuşağı, meyve suyu, orkestra, pasta, toz.) sadece 1-10 kıdem yılına sahip sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından ifade edilmesi oldukça dikkat çekicidir. *Tablo 3'e göre 2005 öncesi göreve başlayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin disiplinlerarası bir yaklaşım olarak sosyal bilgiler* kategorisinde sadece iki metafor geliştirdikleri tespit edilmiştir.

Bu kategoride sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından oluşturulan bazı metafor örnekleri aşağıda verilmiştir:

Sosyal bilgiler aşureye benzer, çünkü içinde coğrafyadan tarihe, antropolojiden sosyolojiye... birçok bilim vardır. Farklı farklı birçok lezzet bir araya gelmiş ve güzel bir bütünü oluşturmuştur. (Ö54, 1-10 yıl)

Sosyal bilgiler eve benzer, çünkü farklı odaları vardır. (Ö53, 11 yıl ve üstü)

Sosyal bilgiler elin parmaklarına benzer, çünkü sosyal bilimlerin içinde yer alan bütün bilim dalları sosyal bilgilerin gelişmesi için farklı etkiler ve katkılar sağlar. (Ö52, 11 yıl ve üstü)

Sosyal bilgiler orkestraya benzer, çünkü her telden çalar. (Ö50, 1-10 yıl)

Sosyal bilgiler karışık meyve suyuna benzer, çünkü içinde sosyal bilimlerin hepsinden birer öge barındırır. Coğrafya, tarih, sosyoloji gibi alanların hepsinden bir parça vardır. (Ö22, 1-10 yıl)

Sosyal bilgiler dünyaya benzer, çünkü içinde her şeyi gizler ve her konu ile ilgili bağdaşım kurulabilir. (Ö23, 11 yıl ve üstü)

Sosyal bilgiler aileye benzer, çünkü bünyesindeki tüm derslerin beraberliğini, işbirliğini sağlar. (Ö33, 1-10 yıl)

Sosyal bilgiler ayçiçeğine benzer, çünkü diğer bilim dallarının çekirdeklerini barındırır. (Ö11, 1-10 yıl)

Sosyal bilgiler pastaya benzer, çünkü malzemeleri neler diye insanda merak uyandırır. Yedikçe mutlu eder. (Ö61, 1-10 yıl)

Sosyal bilgiler gökkuşağına benzer, çünkü bireyi hayata hazırlayan farklı konularıyla rengarenktir. (Ö62, 1-10 yıl)

Sosyal bilgiler toza benzer, çünkü girmediği alan kaplamadığı mekân yoktur. (Ö68, 1-10 yıl)

3.Tarihsel bir disiplin olarak sosyal bilgiler kategorisi incelendiğinde ayna (1), kütüphane (1), sonsuz yol (1), Türk kahvesi (1), vatan (2), yansıma (1) ve yazı (1) olmak üzere 7 (%23,3) farklı metaforla temsil edildiği tespit edilmiştir.

Tarihsel bir disiplin olarak sosyal bilgiler kategorisi kıdem yılı değişkenine göre incelendiğinde 7 metaforun 4'ünün (kütüphane, Türk kahve, yansıma, yazı) 1-10 yıl kıdeme sahip, diğer üç metaforun (ayna, sonsuz, yol vatan) ise 11 yıl ve üstü kıdeme sahip sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından üretildikleri tespit edilmiştir. Bu kategorideki metaforların frekans dağılımları kıdem yılı değişkeni açısından dengeli olduğu gözlemlenmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından oluşturulan bazı metafor örnekleri aşağıda verilmiştir:

Sosyal bilgiler Türk kahvesine benzer, çünkü kahvenin kokusu geçmişi tarihi hatırlatır. (Ö49, 1-10 yıl)

Sosyal bilgiler aynaya benzer, çünkü geçmişimizle yüzleşip geleceğimize dair öngörülerimizi oluşturur. (Ö10, 11 yıl ve üstü)

Sosyal bilgiler sonsuz bir yola benzer, çünkü geçmişle geleceği birleştirip bugüne ulaşır. (Ö63, 11 yıl ve üstü)

Sosyal bilgiler yazıya benzer, çünkü geçmişi geleceğe aktarır. (Ö67, 1-10 yıl)

4.Yeniliğe açık bir disiplin olarak sosyal bilgiler kategorisi toplamda 3 (%10) farklı metaforla ve 4 (%6,8) katılımcı tarafından tekrar edilmiştir. Bu kategoride tercih edilen metaforlar çocuk (2), meşale (1) ve otomobil (1)'dir.

Yeniliğe açık bir disiplin olarak sosyal bilgiler kategorisi kıdem yılı değişkenine göre incelendiğinde bütün metaforların (çocuk, meşale ve otomobil) 1-10 kıdem yılına sahip sosyal bilgiler öğretmenlerince üretildikleri tespit edilmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından oluşturulan bazı metafor örnekleri aşağıda verilmiştir:

Sosyal bilgiler otomobile benzer, çünkü her geçen gün yeni bir modeli çıkar, yeni donanım eklenir, farklı bir tarzı üretilir. (Ö30, 1-10 yıl)

Sosyal bilgiler meşaleye benzer, çünkü insanın var olma duygusunun ve bir amaca doğru yürüyen bir varlık olma şuurunun tezahürüdür. (Ö47, 1-10 yıl)

4.TARTIŞMA

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin “sosyal bilgiler” kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeleri metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmayı amaçlayan bu çalışmada önemli sonuçlara ulaşılmıştır. 59 sosyal bilgiler öğretmenin 4 farklı kategoride “Hayatın kendisi olarak sosyal bilgiler, disiplinlerarası bir yaklaşım olarak sosyal bilgiler, tarihsel bir disiplin olarak sosyal bilgiler ve yeniliğe açık bir disiplin olarak sosyal bilgiler” 30 farklı metafor ürettikleri görülmektedir. Bu metaforlardan en fazla dikkat çeken, “yaşam” metaforudur. Katılımcıların yaklaşık %40’ı yaşam metaforunu tekrar etmiştir. Geçit ve Gençler’in (2011) sınıf öğretmeni adaylarının coğrafya kavramına yönelik algılarının metafor yoluyla tespit edildiği araştırma sonucunda da en sık tekrarlanan metaforun yaşam (hayat) metaforu olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar genel anlamda sosyal bilgilerin, özel anlamda da sosyal bilgilerin içeriğini oluşturan en temel disiplinlerden biri olan coğrafyaya yönelik pozitif bir algının işaretleridir. Öte yandan metaforların çok çeşitli ve birçok metaforun tek frekansa sahip olması da sosyal bilgilerin zengin bir içeriğe sahip olması ile açıklanmaktadır (Koçoğlu, 2014).

Kategoriler frekansları açısından incelendiğinde hayatın kendisi olarak sosyal bilgiler [f=33 (%55,9)], disiplinlerarası bir yaklaşım olarak sosyal bilgiler [f=14 (%23,7)], tarihsel bir disiplin olarak sosyal bilgiler [f=8 (%13,9)] ve yeniliğe açık bir disiplin olarak sosyal bilgiler [f=4 (%6,8)] biçiminde sıralandıkları tespit edilmiştir.

Koçoğlu (2014) sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler kavramına ilişkin imgesel algılarını belirlemeye yönelik çalışmasında metaforları altı kategoride toplamıştır. Bu kategoriler isim olarak farklı adlandırılmalarına rağmen içerik bakımından bu çalışmaya ait kategoriler ile benzerlik göstermektedir. Bu doğrultuda bütünsellik imgesi olarak sosyal bilgiler kategorisi, *disiplinlerarası bir yaklaşım olarak sosyal bilgiler* ile uygulanabilirlik imgesi olarak sosyal bilgiler kategorisi ise *hayatın kendisi olarak sosyal bilgiler* kategorisi ile benzer içeriğe sahiptir.

Çalışmada *hayatın kendisi ve disiplinlerarası bir yaklaşım olarak sosyal bilgiler* kategorilerinin %79,6'lık bir orana ulaştıkları görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında sosyal bilgilerin bireye yaşam becerileri kazandırma ve disiplinlerarası bir yaklaşım olma özelliği ön plana çıkmaktadır (Öztürk, 2012).

Kategorilerin sosyal bilgiler öğretmenlerinin kıdem yıllarına göre incelenmesi ile dikkat çekici sonuçlara ulaşılmıştır. Bu doğrultuda *hayatın kendisi olarak sosyal bilgiler* kategorisini oluşturan 8 farklı metaforun 6'sının (çınar ağacı, çiçek, insan, okul, para, su) sadece 11 yıl ve üstü kıdeme sahip olan öğretmenlerce geliştirildiği tespit edilmiştir. Bu doğrultuda 2005 öncesi göreve başlayan öğretmenlerin derse ilişkin algılarının yaşamsal beceriler doğrultusunda olduğu sonucuna ulaşılabilir. Diğer yandan disiplinlerarası bir yaklaşım olarak sosyal bilgiler kategorisinde de 12 farklı metaforun 10'unun 1-10 kıdem yılına sahip sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından ifade edildiği bulgusuna ulaşılmıştır. Buna göre 2005 sonrası göreve başlayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin derse ilişkin algılarının disiplinlerarası bir anlayışa dayandığı söylenebilir. Bu bulguya benzer bir bulguyu Semenderoğlu ve Gülersoy (2005) 2005 öncesi ve sonrası programı karşılaştırırken; eski programda vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler öğretimi anlayışının, 2005 sonrası programda ise disiplinlerarası ve yansıtıcı inceleme olarak sosyal bilgiler öğretimi anlayışının baskın olduğunu ifade etmiştir. Bu bulgu çalışmanın sonucu destekler ve açıklar niteliktedir. Bu durum sosyal bilgiler dersinin 2005 öncesinde tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi dersleri ağırlıklı çok disiplinli anlayışta olması, 2005 sonrası ise disiplinlerarası yaklaşımın benimsenmesi ile açıklanabilir.

Ayrıca sosyal bilgilerin iki farklı boyutunun kıdem yıllarına göre farklılık göstermesi ve disiplinlerarası anlayışa ilişkin metaforların, 2005 yılı öncesi göreve başlayan öğretmenler tarafından belirtilmemesi hizmet içi eğitimin verimli yapılamaması ve 2005 sonrası yeni sosyal bilgiler programının yeterince tanıtılamaması ile de açıklanabilir. Uçar ve İpek (2006) hizmet içi eğitimlerin planlamadaki eksikliklerinden dolayı verimli geçmediğini, öğretmenlerin bu bağlamda olumsuz tutum sergilediklerini ifade etmiştir. Narin ve Aybek'te (2010) öğretmenlerin hizmet içi eğitim seminerlerine gereken ciddiyeti göstermediklerini ve kursu verecek kişilerin alanında uzman olması, kursu alacak öğretmenlerinde kurs hakkında bilgilendirilmesi gerekliliğine vurgu yapmıştır.

Sonuç olarak araştırmanın bulguları, metaforların sosyal bilgiler öğretmenlerinin "*sosyal bilgiler*" kavramına ilişkin sahip oldukları algıların ortaya çıkmasında önemli bir katkısı olduğunu ortaya koymuştur. Sosyal bilgiler birçok disiplini bir arada barındıran disiplinlerarası yaklaşımı benimseyen bir derstir. Bu bağlamda çalışmanın daha fazla katılımcı ile ve farklı değişkenlerle yapılması önemli bulgular ve farklı bakış açıları sunabilir. 2005 öncesi ve sonrası göreve başlayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ürettikleri metaforların farklı kategorilerde yer alması önemlidir. Bu doğrultuda sosyal bilgiler öğretmenlerine hizmet içi eğitim verilebilir ve araştırma farklı örneklem grupları üzerinde farklı desenlerde yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Aslan, M. ve Bayrakçı, M. (2006). Metaforik öğrenme ve düşünme yaklaşımının eğitim-öğretim açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 171, 100-108.
- Aykaç, N. (2011). Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşundan günümüze sosyal bilgiler programının eğitim programı öğeleri açısından değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*, 10(2), 406-420.
- Botha, E. (2009). Why metaphor matters in education. *South African Journal of Education*, 29, 431-444.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (7. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cerit, Y. (2008). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 6(4), 693-712.
- Çulha Özbaş, B. (2012). "Sosyal bilgiler öğretmeni olarak, ben kimim?" sosyal bilgiler öğretmenlerinin mesleki kimliklerine yönelik görüşlerinin metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Turkish Studies*, 7(2), 821-838.
- Denzin, K.N. and Lincoln, Y.S. (Ed.).(2008). *Strategies of qualitative inquiry*. Los Angeles: Sage
- Erden, M. (tarihsiz). *Sosyal bilgiler öğretimi*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Geçit, Y. ve Gençer, G. (2011). Sınıf öğretmenliği 1. sınıf öğrencilerinin coğrafya algılarının metafor yoluyla belirlenmesi (Rize Üniversitesi örneği). *Marmara Coğrafya Dergisi*, 23, 1-19.
- Gömleksiz, Kan ve Öner (2012). İlköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine ilişkin metaforik algıları. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 419-436.
- Güven, B ve Güven, S (2009). İlköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde metafor oluşturma becerilerine ilişkin nicel bir inceleme. *Kastamonu Eğitim Dergi*, 17(2), 503-512
- Johnson, A. P (2014). *Eylem araştırması el kitabı* (Çev. Yıldız Uzuner, Meltem Özten Anay). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Koçoğlu, E. (2014). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler kavramına ilişkin imgesel algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(3), 107-126
- Lichtman, M. (2010). *Qualitative research in education: A User Guide*. Los Angeles: Sage.
- MEB, (2005). *Sosyal bilgiler öğretim programı*. Web: <http://ttkb.meb.gov.tr/program.aspx?> adresinden 15 Şubat 2015'te alınmıştır.
- Miles, M. B. and Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. Thousand Oaks. CA: Sage.
- Narin, N ve Aybek B. (2010). İlköğretim ikinci kademe sosyal bilgiler öğretmenlerinin eleştirel düşünme becerilerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(1), 336-350.
- Öztürk, C. (2012). Sosyal bilgiler: Toplumsal yaşama disiplinlerarası bir bakış. Cemil Öztürk (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi demokratik vatandaşlık eğitimi içinde* (s. 2-30). Ankara: Pegem Akademi.
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 55, 459-496.
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.

- Safran, M. (2008). Sosyal bilgiler öğretimine bakış. Bayram Tay-Adem Öcal (Ed.), *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s. 2-17). Ankara: Pegem Akademi.
- Semenderoğlu, A. ve Gülersoy, A. E. (2005). Eski ve yeni 4-5 sosyal bilgiler öğretim programının değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 141-152.
- Semerci, Ç. (2007). "Program geliştirme" kavramına ilişkin metaforlarla yeni ilköğretim programlarına farklı bir bakış. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(2), 125-140.
- Sever, R. (2015). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Sönmez, V. (2010). *Sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu* (6. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahin, Ş. ve Baturay, M. H. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin internet kavramına ilişkin algılarının değerlendirilmesi: bir metafor analizi çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21 (1), 177-192.
- Uçar R. ve İpek, C. (2006). İlköğretim okullarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerin MEB hizmet içi eğitim uygulamalarına ilişkin görüşleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1),34-53.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yob, I. M. (2003). Thinking constructively with metaphors. *Studies in Philosophy and Education*, 22, 127-138.

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

Social studies course has been covered in education curriculum since the beginning of the twentieth century. Öztürk (2012) defines it as “A curriculum which combines the knowledge and methods of social and human studies in order to train active citizens who can take decisions and solve problems based on the information in the changing country and world”. According to Sever (2015), social studies course is “A curriculum of basic and social studies content to improve knowledge, skills values and attitudes of learners at elementary education level they will need in their lives in the changing and developing world order”.

Social studies curriculum went through a fundamental change in our country in 2005. After this change, Ministry of National Education defines social studies as (2005) “In order to help realize the social existence of the individual; an elementary course created with the understanding of public education which reflects social studies and civic issues such as history, geography, economics, sociology, anthropology, psychology, philosophy, political studies and law; which includes combining under one unit or theme of the learning areas; studies human’s interaction with his social and physical environment in the context of the past, present and future”.

There are several important points that distinguish it the social studies curriculum of 2005 from other curricula. When these differences are generally analyzed; unlike the basic behavioural approaches, in the 2005 program it is expected that individuals to configure information with effective participation in accordance with the value of knowledge and experience of the individual (MEB, 2005).

To put in the most general way the difference of the 2005 curriculum from the former version; the content was standard and teacher-centred and arranged in accordance with goals and objectives in the former program, whereas the curriculum of 2005 has an interactive structure without a non-standard content with expandable coverage limits that enhances mental and physical abilities (Semenderoğlu and Gülersoy, 2005).

From the perspective of these differences, there are notable changes in the conception before and after 2005. This study is carried out to identify at what extent these differences take place among social studies teachers. For this purpose, metaphors will be utilized. Metaphors are defined as describing or expressing a complex structure in reference to something which is very familiar. (Şahin and Baturay, 2013).

The aim of the research in this direction was to examine through metaphors the social studies teachers’ mental images about the concept of "social program". For this purpose, answers were sought to questions such as what the metaphors are, what categories metaphors are divided by their common features, and whether metaphors and related categories differ depending on social studies teachers’ seniority years.

2. Method

To understand the depth of experience in a particular case or in a form and identification” in this study, data collection was performed through metaphors. The study was designed in descriptive research pattern for identifying and analyzing the current situation planned

in accordance with qualitative research methods. It was carried out in the framework of phenomenology. Phenomenology is one of the qualitative research designs and is about "focusing on the phenomena we are aware but lack an in-depth and detailed understanding" or "being able to understand and define at a depth of a particular phenomenon or experience" (Yıldırım and Şimşek, 2011; Lichtman, 2010).

59 social studies teachers working in Rize participated in this study during the 2014-2015 academic year. 50.8% of the social studies teachers (f=30) who participated in the study group have the severance of 1-10 years, 49.2% (f=28) have 11 years of seniority and above. In this sense, the study group can be said to be distributed in a balanced way.

Study data were collected with the "Social Studies Teacher Form on the Concept of Social Studies" developed by researcher. The teachers were informed about the metaphor before collecting data. In order to examine the participant teachers' "social studies" perception through metaphors, each participant was asked to complete the prompt "Social studies is like ..... Because ....."

Descriptive and content analysis were used together to analyze the data. In the literature, descriptive analysis is defined as a method in which collected data are summarized and interpreted according to predetermined themes and excerpts from the interview are often quoted (Yıldırım and Şimşek, 2011). Content analysis is a systematic method by which some of the words in a specific text are summarized with smaller content categories with the encoding based on certain rules (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, and Demirel, 2010). In this regard, the steps developed by Saban (2008) were followed in analysis of data: Coding and sorting, deriving a sample metaphor image, category development, validity and reliability and interpretation stages.

3. Findings, Discussion and Results

This study was carried out in order to reveal social studies teachers' mental images regarding the concept of "social studies" through metaphors. Significant results were achieved in the study. It was seen that 59 social studies teachers formulates 30 metaphors under 4 categories as "Social studies as the life itself, social studies as an interdisciplinary approach, social studies as a historical approach, and social studies as an approach open to innovation". The most interesting metaphor was found as the metaphor of "life". Approximately 40% of the participants reiterated this metaphor.

In terms of frequency, the categories were listed in a descending order as social studies as the life itself [f=33 (%55,9)], social studies as an interdisciplinary approach [f=14 (%23,7)], social studies as a historical approach [f=8 (%13,9)], social studies as a discipline open to innovation [f=4 (%6,8)]. It was seen that the categories social studies as the life itself and as an interdisciplinary approach reach a rate of 79,6%. From this perspective, social studies come to the forefront as an interdisciplinary approach training individuals with life skills.

Examination of the categories by seniority years of social studies teachers yielded remarkable results. It was found out that 6 out of the 8 metaphors (plane trees, flower, human being, school, money, water) under the category of social studies as the life itself were formulated by teachers with an experience of 11 years and more. It might be concluded that the teachers starting work before 2005 have perceptions about social studies in relation with life skills. In another category, social studies as an

interdisciplinary approach, 10 out of the 12 different metaphors were expressed by social studies teachers with 1-10 years of seniority. It can be inferred that perceptions of the teachers who started work after 2005 are based on an interdisciplinary conception. These findings support and explain the results of the study. This can be explained by adoption of an interdisciplinary approach after 2005, while social studies course had a multi-disciplinary approach with weight of history, geography and civics prior to the date of the 2005.

In addition, the two aspects of social studies were seen to differ depending on seniority years and the interdisciplinary metaphors were not expressed by teachers who started work before 2005. It might be attributed to inefficient in-service training and insufficient introduction of the new social studies curriculum after 2005.

As a conclusion, the research findings show that metaphors contribute to identify social studies teachers' perceptions regarding the concept of "social studies". Social studies is a course that adopts an interdisciplinary approach and contains a combination of many disciplines. Therefore, it can be recommended to conduct the study with more participants and different variables for further significant findings and perspectives.